

ALEXANDER KAMERKOOR

DIRIGENT MARC BÖKKERINK

AVE MARIA

1 TEKST

10 COMPONISTEN

500 JAAR MUZIEK

15 NOVEMBER 2014 20:15 UUR
PAULUSKERK, MAURITSWEG 20 ROTTERDAM
ENTREE 12,50 EURO ROTTERDAMPAS 9 EURO

WWW.ALEXANDERKAMERKOOR.NL

DIT CONCERT WORDT MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR DE ERASMUSSTICHTING.

AVE MARIA Programmavolgorde

Gregoriaans – Ave Maria

~ *Maria en het Verdrag* ~

Juan de Anchieta (1462-1523) – Ave sanctissima mater (3-stemmig)

Jacob Handl (1550-1591) / Tomas Luis de Victoria (ca 1548-1611) – Ave Maria

Giovanni Pierluigi da Palestrina (1525-1595) – Ave Maria

Pierre de la Rue (ca 1450 – 1518) – Missa Ave Maria (Sanctus & Benedictus)

~ *Oorlogskind* ~

Henry Purcell (ca 1659-1695) – Magnificat (5-stemmig)

Jacob Arcadelt (ca 1504-ca 1568) / Pierre-Louis Dietsch (1808-1865) – Ave Maria (1842)

Tomas Luis de Victoria (ca 1504-ca 1568) – Gloria uit de Missa Ave Regina caelorum (dubbelkorig)

Pauze

Gregoriaans – Ave Maria

~ *De Kinderrechter* ~

Guillaume Dufay (ca 1397-1474) – Ave Maris Stella (3-stemmig)

Joseph Rheinberger (1839-1901) – Ave Maria

Franz Liszt (1811-1886) – Ave Maria S.20/2

Charles Villiers Stanford (1852-1924) – Magnificat op.164 voor 2 koren

~ *Onderwijs!* ~

Antonin Dvořák (1841-1904) – Ave Maria (bewerking koor a capella)

Camille Saint-Saëns (1835-1921) – Ave Maria (bewerking koor a capella)

Igor Stravinsky (1882-1971) – Ave Maria

Sergei Rachmaninoff (1873-1943) – Bogorodítse Děvo

Toelichting en vertalingen

Maria is door de eeuwen heen inspiratiebron geweest voor talloze componisten. Het Alexander Kamerkoor laat in dit a capella programma tien Ave Maria's horen. Om te zorgen voor enige afwisseling – de meeste Ave Maria's zijn vanwege de tekst nogal devoot en ingehouden – zingen we ook twee Magnificats – lofzangen van Maria –, een paar andere teksten en twee composities gebaseerd op de melodie van het Ave Maria. Deze tien Ave Maria's zijn een staalkaart van de manier waarop door de eeuwen heen de beschikbare stijlmiddelen zijn ingezet om deze ene tekst op muziek te zetten.

Het beeld van Maria als moeder met haar kind is een universele beeltenis. Vanuit deze gedachte is de verbinding gelegd naar het Kinderrechtenverdrag dat op 20 november 25 jaar geleden is aangenomen door de Verenigde Naties.

Ave Maria – Gregoriaans

De tekst van het Ave Maria komt gedeeltelijk uit het evangelie van Lucas (1,28 en 42). De eerste zin bevat de boodschap van de aartsengel Gabriël aan Maria dat zij een bijzondere zoon, Jezus, ter wereld zal brengen. De tweede zin bevat de uitroep van haar nicht Elizabeth, in verwachting van Johannes, tot Maria als die, eveneens zwanger, bij haar op bezoek komt.

De rest van de tekst stamt uit de kerkelijke traditie.

Ave Maria, gratia plena,
Dominus tecum.
Benedicta tu in mulieribus,
et benedictus Fructus ventris tui, Jesus.

Sancta Maria, Mater Dei,
ora pro nobis peccatoribus,
nunc et in hora mortis nostrae.
Amen.

Wees gegroet Maria, vol van genade, de
Heer is met U.

Gij zijt de gezegende onder de vrouwen.
En gezegend is Jezus,
de Vrucht van Uw schoot.

Heilige Maria, Moeder van God,
bid voor ons, zondaars,
nu en in het uur van onze dood.
Amen.

Maria en het Verdrag

De gedichten komen uit de bundels *'Liefde kon maar beter naamloos zijn'*, *'Zo'n gelukkige dag'* van Amnesty International en *'Je kunt niet alles hebben'*.

De citaten zijn uit het boek *'Een moeilijk jeugd'* van L. de Fauwe.

Juan de Anchieta (1462-1523) – Ave Sanctissima Maria

Een driestemmig motet van een van de belangrijkste Spaanse componisten uit de renaissance. Anchieta wisselt homofone fragmenten (alle stemmen zingen op hetzelfde moment dezelfde tekst) af met polyfonie.. De ernst van de opening wordt gevolgd door grote vreugde, waarna de opening wordt herhaald.

Ave sanctissima Maria, Mater Dei,
Regina coeli,
Porta paradisi, Domina mundi.
pura singularis.
Tu concepisti Jesum sine peccato.
Tu peperisti Creatorem et Salvatorem
mundi in quo non dubito.
Libera me ab omni malo
et ora pro peccato meo.
Amen

Wees gegroet, allerheiligste Maria,
Moeder Gods, Koningin van de hemel,
Poort tot het paradijs, Heerseres der
wereld. U alleen bent rein,
U hebt Jezus zonder zonde ontvangen.
U hebt de Schepper en Redder der
wereld gebaard, aan wie ik niet twijfel.
Verlos mij van alle kwaad
en bid voor mijn zonden.

[bron: Cappella Gabrieli]

Jacob Handl (1550-1591) / Tomas Luis de Victoria – Ave Maria

Deze setting van het Ave Maria is lang toegeschreven aan Victoria. Zo'n 20 jaar geleden is in Graz een handschrift van het stuk opgedoken gesigeneerd met Gallus, onder welke naam Jacob Handl ook bekend is. Ook stilistisch lijkt het stuk op andere composities van Jacob Handl. Geen twijfel dus. Het is een eenvoudige smaakvolle zetting met halverwege een opvallende maatwisseling. De eerste zin wordt in het gregoriaans gezongen. De rest is vierstemmig gezet. In het begin zijn in de verschillende stemmen nog fragmenten van de gregoriaanse melodie te herkennen.

Giovanni Pierluigi da Palestrina (1525-1595) – Ave Maria

Tot ver in de 16^e eeuw bestonden er verschillende teksten van het Ave Maria. De eerste helft, met de letterlijke teksten uit het Lucas-evangelie, stond vast. De rest niet. Tijdens het Concilie van Trente in 1566 werd bovenstaande tekst officieel vastgesteld. Palestrina, nota bene zijn leven lang zanger en kapelmeester bij diverse kerken in het hart van de katholieke kerk – Rome -, publiceerde veel later nog zijn zetting op een van de 'oude' teksten. De gregoriaanse melodie is in de eerste maten van de alt-partij in lange noten duidelijk herkenbaar. Verderop neemt Palestrina meer vrijheid.

Ave Maria ...fructus ventris tui, Jesus
Sancta Maria Regina Coeli
Dulcis et pia: o Mater Dei
Ora pro nobis peccatoribus
Ut cum electis te videamus.

Heilige Maria,.....
Koningin van de hemelen,
Zacht en vol liefde: o Moeder van God
Bid voor ons zondaars
Opdat wij met de uitverkorenen u mogen
aanschouwen.

Pierre de la Rue (ca 1450-1518) – Missa Ave Maria (Sanctus & Benedictus)

In de renaissance werd vaak een stuk gecomponeerd op basis van een bekende melodie. Dat kon een volksliedje zijn of een kerkelijke melodie, zoals in dit geval het Ave Maria. De tenorpartij heeft de meeste fragmenten die rechtstreeks uit het gregoriaans zijn ontleend. In de andere stemmen zet De la Rue de melodie meteen al naar zijn hand, al is in het begin van het Sanctus en het Hosanna de eerste zin van het gregoriaanse Ave Maria goed herkenbaar. De paar regels tekst van het Sanctus en Benedictus (minder dan de tekst van het Ave Maria) benut De la Rue voor een groots stuk hoogstaande polyfonie: weinig tekst kan veel mooie muziek opleveren.

Sanctus, Sanctus, Sanctus,
Dominus Deus Sabaoth;
Pleni sunt cæli et terra gloria tua.
Hosanna in excelsis.

Heilig, heilig, heilig de Heer,
de God der hemelse machten.
Vol zijn hemel en aarde van uw
heerlijkheid.

Benedictus, qui venit in nomine Domini.
Hosanna in excelsis.

Hosanna in de Hoge.
Gezegend Hij die komt in de Naam des
Heren. Hosanna in de Hoge.

Oorlogskind

Henry Purcell (ca 1659-1695) – Magnificat

Waar het Ave Maria gericht is tot Maria is het Magnificat de lofzang van Maria. Het bevat, net als het Ave Maria, teksten uit het eerste hoofdstuk van het evangelie van Lucas: de woorden die Maria spreekt in antwoord op Elizabeth. De tekst is veelvuldig op muziek gezet. Purcell wordt wel de Britse Orpheus genoemd, omdat hij zo goed tekst en muziek bij elkaar kon brengen. Dat is ook in dit Magnificat goed te horen. Het ritme van de tekst is prachtig op muziek gezet en de emotie van de tekst komt optimaal tot zijn recht. Purcell wisselt fragmenten gezongen door het hele koor af met fragmenten voor drie stemmen.

My soul doth magnify the Lord and my
spirit hath rejoiced in God my Saviour.

Groot maakt mijn ziel de Heer.
en mijn geest heeft zich verheugd om
God mijn Redder.

For He hath regarded: the lowliness of
His handmaidens.

Want Hij aanschouwde de nederigheid
van Zijn dienaressen:

For behold, from henceforth: all
generations shall call me blessed.

Ja zie, van nu af aan spreken alle
geslachten mij zalig.

For He that is mighty hath magnified
me: and holy is His Name.

Want grote dingen heeft Hij mij gedaan
die machtig is, en heilig is Zijn naam.

And His mercy is on them that fear him:
throughout all generations.

En Zijn barmhartigheid is van nageslacht
tot nageslacht, voor hen die Hem vrezen.

He hath shewed strength with His arm:
He hath scattered the proud in the
imagination of their hearts.

Hij heeft kracht getoond in Zijn arm,
en hoogmoedigen in de gedachte van
hun hart verstrooid.

He hath put down the mighty from their
seat: and hath exalted the humble and
meek.

Hij stootte machtigen van hun zetel,
en nederigen heeft Hij verheven.

He hath filled the hungry with good
things: and the rich He hath sent empty
away.

Hongerigen heeft Hij met gaven vervuld,
en rijken heeft Hij leeg weggezonden.

He remembering His mercy hath holpen
His servant Israel: as He promised to
our forefathers, Abraham and his seed
for ever.

Hij is Israel Zijn dienaar te hulp
geschoten, Zijn barmhartigheid
gedenkend, zoals Hij gesproken heeft tot
onze vaders, Abraham en zijn zaad in
eeuwigheid.

Glory be to the Father, and to the Son,
and to the Holy Ghost;

As it was in the beginning, is now, and
ever shall be, world without end. Amen.

Jacob Arcadelt (ca 1504-ca1568) / Pierre-Louis Dietsch (1808-1865) – Ave Maria

Een geliefd stuk bij veel koren, met een mooie ontstaansgeschiedenis. In 1842 voerde de Franse componist en dirigent Pierre-Louis Dietsch dit stuk voor het eerst uit en beweerde dat hij het had ontdekt als werk van Jacob Arcadelt. Bewijs daarvoor ontbrak echter. Door stilistische eigenaardigheden was er twijfel of het stuk wel van Arcadelt kon zijn. Pas in de 20^e eeuw bleek dat de melodie van dit stuk toch van Arcadelt was, diens chanson *Nous voyons que les hommes*. De rest zal Dietsch echter zelf geschreven hebben. Vanwege de grote(re) bekendheid van Arcadelt gaat het stuk nog steeds door het leven als het Ave Maria van zijn hand.

Tomas Luis de Victoria (ca 1548-ca 1611) – Missa Ave Regina caelorum (Gloria)

Victoria is een van de grootste Spaanse componisten van de late renaissance. De dubbelkorigheid, tot bloei gekomen in de San Marco in Venetië door de Gabriëli's, beheerst hij net zo goed als de klassieke polyfonie. In dit Gloria uit de dubbelkorige Missa Ave Regina Caelorum doet hij het tegenovergestelde van wat De la Rue in het Sanctus en Benedictus deed. De uitgebreide tekst van het Gloria zet Victoria zo compact mogelijk op muziek. Slechts hier en daar wordt een tekstfragment herhaald, bijvoorbeeld om tot een feestelijk slot te komen.

Goed opletten: voor je het weet is het voorbij.

Gloria in excelsis Deo
et in terra pax hominibus bonae
voluntatis.

Eer aan God in den hoge
en vrede op aarde aan de mensen die
Hij lief heeft.

Laudamus Te. Benedicimus Te.
Adoramus Te. Glorificamus Te.
Gratias agimus tibi propter magnam
gloriam tuam.

Domine Deus Rex caelestis, Deus
Pater omnipotens.
Domine Fili unigenite, Iesu Christe.
Domine Deus Agnus Dei, Filius Patris.

Qui tollis peccata mundi, miserere
nobis.

Qui tollis peccata mundi, suscipe
deprecationem nostram.

Qui sedes ad dexteram Patris, miserere
nobis.

Quoniam Tu solus Sanctus.

Tu solus Dominus.

Tu solus Altissimus, Iesu Christe.

Cum Sancto Spiritu in gloria Dei Patris.
Amen

Wij loven U. Wij prijzen en aanbidden U.
Wij verheerlijken U en zeggen U
dank voor uw grote heerlijkheid.

Heer God, hemelse Koning, God
almachtige Vader;
Heer, eniggeboren Zoon, Jezus Christus;
Heer God, Lam Gods, Zoon van de
Vader;

Gij die wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons;

Gij die wegneemt de zonden der wereld,
aanvaard ons gebed;

Gij die zit aan de rechterhand van de
Vader, ontferm U over ons.

Want Gij alleen zijt de Heilige.

Gij alleen de Heer.

Gij alleen de Allerhoogste: Jezus
Christus.

Met de Heilige Geest in de heerlijkheid
van God de Vader. Amen.

~ **Pauze** ~

Ave Maria – Gregoriaans

U hoort nogmaals het gregoriaanse Ave Maria. De karakteristieke ‘toonsoort’ van dit stuk is een voorloper van ons huidige mineur. Het is echter geen echt mineur: de melodie van het Ave Maria heeft slechts op enkele plekken een mineur-karakter.

De Kinderrechter

Guillaume Dufay (ca 1397-1474) – Ave Maris Stella

De hymne Ave Maris Stella bestaat uit zeven coupletten. In het tweede couplet wordt direct verwezen naar de boodschap van de engel Gabriël aan Maria, onderdeel van de tekst van het Ave Maria. Dufay, een van de beroemdste componisten van de vroege polyfonie, maakte er een meerstemmige versie van. De even coupletten worden in de eenstemmige, gregoriaanse melodie gezongen. De bovenstem van Dufay is daar een vrije bewerking. De beide andere stemmen verlopen, afgezien van versieringen, grotendeels parallel aan die bovenstem, een techniek die ook wel fauxbourdon wordt genoemd.

1. Ave maris stella, Dei mater alma,
atque semper Virgo, felix coeli porta.

2. Sumens illud Ave Gabrielis ore,
funda nos in pace, mutans nomen
Hevae.

3. Solve vincla reis, profer lumen
caecis,
mala nostra pelle, bona cuncta posce.

4. Monstra te esse matrem, sumat per
te precem,
qui pro nobis natus tulit esse tuus.

5. Virgo singularis inter omnes mitis,
nos culpis solutos mites fac et castos.

6. Vitam praesta puram, iter para tutum,
ut videntes Iesum semper collemur.

7. Sit laus Deo Patri, summo Christo
decus,
Spiritus Sancto tribus honor unum.

Amen.

1 Wees gegroet, Sterre der zee,
voedende Moeder Gods, en altijd
Maagd, zalige poort des hemels.

2 Gij die dit Ave uit de mond van Gabriel
mocht vernemen,
grondvest ons in de vrede door de naam
van Eva om te keren.

3 Slaak de boeien van de zondaars,
schenk het licht aan de blinden,
verdrijf onze kwalen en verwerp ons alle
goeds.

4 Toon dat Gij moeder zijt; moge Hij, die
voor ons geboren is,
en zich verwaardigd heeft uw (Zoon) te
zijn, door U onze gebeden aanvaarden.

5 Maagd zonder weerga, boven allen
zachtmoedig, verlos ons van onze
schuld en maak ons zachtmoedig en
kuis.

6 Geef ons een rein leven, bereid ons
een veilige weg,
opdat wij Jezus aanschouwend ons
eeuwig samen mogen verblijden.

7 Lof zij aan God de Vader, roem aan
Christus de Allerhoogste,
en aan de Heilige Geest; aan alle drie
gelijke eer.

Amen.

Joseph Rheinberger (1839-1901) – Ave Maria

Een kort Ave Maria dat door de driekwartsmaat lichtvoetig overkomt. Zoals meer componisten kiest ook Rheinberger ervoor om bij de tekst 'Sancta Maria' de muziek van het begin te herhalen. Opvallend is dat Rheinberger het woord 'Jesus' heeft weggelaten.

Franz Liszt (1811-1886) – Ave Maria S.20/2

Liszt is vooral bekend van zijn virtuoze pianomuziek en zijn grootse oratoria. Liszt slaagt er in dit Ave Maria in met bescheiden muzikale middelen de tekst woord voor woord betekenis te geven en tot het einde toe te boeien. De tekst 'nunc et in hora mortis' (nu en in het uur van onze dood) is afwisselend afschrikwekkend en treurig-somber.

Charles Villiers Stanford (1852-1924) – Magnificat op.164 voor 2 koren

Stanford heeft met dit grootse dubbelkorige Magnificat een ode gebracht aan de dubbelkorigheid van eerdere eeuwen. De grote virtuositeit op de tekst 'Magnificat' doet denken aan de dubbelkorige motetten van Bach, de afwisseling op andere plekken aan Gabrieli (of het Gloria van Victoria). Toch is het een onmiskenbaar laat-romantisch stuk, met alle harmonische wendingen die daarbij horen. De verschillen in sfeer tussen de verschillende delen zijn groot. Van de opgewekte en feestelijke opening, via het trotse 'Quia fecit', het krachtige 'Fecit potentiam' en het fugatische 'Depositus', tot het dansante 'Esurientes' en de energieke opbouw naar de herhaling van de feestelijke opening in het afsluitende 'Gloria'.

Magnificat anima mea Dominum
Et exsultavit spiritus meus in Deo
salutari meo.

Groot maakt mijn ziel de Heer.
Groot maakt mijn ziel de Heer,
en mijn geest heeft zich verheugd om
God mijn Redder.

Quia respexit humilitatem ancillæ suæ:
ecce enim ex hoc beatam me dicent
omnes generationes.

Want Hij aanschouwde de nederigheid
van zijn dienaars:
ja zie, van nu af aan spreken alle
geslachten mij zalig.

Quia fecit mihi magna qui potens est, et
Sanctum nomen ejus.

Want grote dingen heeft Hij mij gedaan
die machtig is, en heilig is Zijn naam.

Et misericordia ejus a progenie in
progenies et progenies timentibus eum.

En Zijn barmhartigheid is van nageslacht
tot nageslacht,
voor hen die Hem vrezen.

Fecit potentiam in bracchio suo,
dispersit superbos mente cordis sui.

Hij heeft kracht getoond in Zijn arm,
en hoogmoedigen in de gedachte van
hun hart verstrooid.

Depositus potentes de sede et exaltavit
humiles.
Esurientes implevit bonis et divites
dimisit inanes,

Hij stootte machtigen van hun zetel,
en nederigen heeft Hij verheven.
Hongerigen heeft Hij met gaven vervuld,
en rijken heeft Hij leeg weggezonden.

Suscepit Israel puerum suum
recordatus misericordiæ suæ,

Hij is Israël zijn dienaar te hulp
geschoten, zijn barmhartigheid
gedenkend,

Sicut locutus est ad patres nostros,
Abraham et semini ejus in sæcula.

Zoals Hij gesproken heeft tot onze
vaderen, Abraham en zijn zaad in
eeuwigheid..

Onderwijs !

Antonin Dvořák (1841-1904) – Ave Maria (bewerking koor a capella)

Dvořák schreef dit Ave Maria voor een lage zangstem en orgel. Zijn vrouw bracht het in première. Het is een meesterlijk, ongecompliceerd kleinood. De oorspronkelijke versie is bewerkt voor koor met orgel en vervolgens bewerkt voor koor a capella.

Camille Saint-Saëns (1835-1921) – Ave Maria (bewerking koor a capella)

Nog een kort Ave Maria in een bewerking: de oorspronkelijke versie voor koor met orgel is bewerkt voor koor a capella. Saint-Saëns kiest voor een bijzondere vorm: nadat de hele tekst is gezongen herhaalt hij de eerste tekstregel en het hele tweede deel van de tekst. Die tweede keer krijgt de tekst 'nunc et in hora mortis' een dramatische lading. In het begin wisselt hij de mannen- en vrouwenstemmen af. In het Amen aan het slot doet hij dat nogmaals.

Igor Stravinsky (1882-1971) – Ave Maria

Stravinsky bereikt met eigen technische middelen een resultaat dat nog het meeste lijkt op het vroeg-meerstemmige Ave Maris Stella van Dufay. Iedere stem heeft van Stravinsky maar een paar melodische fragmentjes tot zijn beschikking gekregen waarvan hij vooral het ritme varieert. Het zorgt voor de contemplatieve, meditatieve sfeer van het stuk. Zijn spel met afwisselend fis en f in de altpartij leidt tot een bijna gregoriaanse ambiguïteit van de toonsoort.

Sergei Rachmaninoff (1873-1943) – Bogorodítse Dēvo, raduisya

Dit Russisch Orthodoxe Ave Maria maakt onderdeel uit van de Vespers van Rachmaninoff, een van de twee grote religieuze koorwerken die Rachmaninoff geschreven heeft. Het heeft de sonoriteit die vaak met de Russische kerkmuziek en de Russische koorklank wordt geassocieerd. De sfeer van het begin en het einde is die van een gebed, halverwege onderbroken door een extatisch reiken naar het hogere.

Bogorodítse Dēvo, ráduisya,

Blagodátnaya Mariĭě, Gospód' s Tobóyu;
Blagoslovĕnna Ty v zhenáh,

i blagoslovĕn Plod chrĕva Tvoĕgó,

yáko Spása rodíĺá ěsi dush násjih.

[bron: Byzantijns koor Groningen]

Verheug U, Maagd, die God gebaard hebt,

Hoog begenadigde Maria, de Heer is met U;

Gij zijt de Gezegende onder de vrouwen en gezegend is de Vrucht van uw schoot,

want uit U is geboren de Verlosser onzer zielen.

Marc Bökkerink is sinds 2003 dirigent van het Alexander Kamerkoor. In zijn jeugd speelde hij piano, orgel en blokfluit. In het laatste jaar van de middelbare school studeerde hij een jaar piano aan het Twents Conservatorium. Tijdens zijn studie Technische Natuurkunde ontdekte hij de stem en zong onder andere in het Nederlands Studenten Kamerkoor. Ook ontstond toen zijn interesse voor het koordirigentschap.

Na het behalen van zijn ingenieurstitel studeerde hij koordirectie aan het Conservatorium in Zwolle en het Sweelinck Conservatorium in Amsterdam, waar hij na een opleiding bij Daniël Reuss, Jos Vermunt, Jos van Veldhoven en Paul van Nevel in 2000 afstudeerde.

Na het behalen van zijn praktijkdiploma Koordirectie dirigeerde hij verschillende koren. Hij leidde 7 jaar de close harmony groep Fmajeur7 te Zoetermeer en 8 jaar het Arnold Schönberg Kamerkoor te Leiden.

Naast het Alexander Kamerkoor dirigeert hij op incidentele basis andere koren.

Jacqueline Sterenborg Zij begon in Arnhem bij de Provinciale raad voor het Gehandicaptenbeleid met het inspreken van de notulen voor een blind raadslid. Na de verhuizing naar Rhoon, zette ze het inspreken van literatuur en studieboeken voort bij de Studie en Vakbibliotheek voor mensen met een leeshandicap. Zij was 12 jaar verbonden aan het Bibliothekennetwerk Zuid-Holland ZO. Een passie voor het gesproken woord, een rasechte verteller, dat is ze ten voeten uit.

‘Voorlezen is voor mij een directe weg naar de ander, je ziet en voelt wat er in het moment gebeurt. Het werkelijk overbrengen van een verhaal, van een boodschap, is voor mij fantastische magie. Of dit nu kinderen of volwassenen zijn, in een groep of in een 1 op 1 situatie, dat maakt me niet. Ook zing ik graag en een ander mens op een dieper niveau kunnen bereiken met speciaal lied, dat is zó mooi. Ooit zou ik eens willen meewerken aan een professioneel hoorspel, dat is een wens voor de toekomst’.

Jacqueline was vanaf de oprichting in 1989 van Stichting Vluchtelingenwerk Albrandswaard 20 jaar werkzaam bij het spreekuur, als contactpersoon en als organisator. ‘Ik voel me sterk betrokken bij mensen uit andere culturen, gelijkheid voor iedereen vind ik heel belangrijk’.

Dit concert wordt mede mogelijk gemaakt door de Erasmusstichting Rotterdam Elie van Rijckevorsel.

Alexander Kamerkoor

Het Alexander Kamerkoor bestaat uit een vaste kern amateurzangers die van een muzikale uitdaging houden! Op de repetities is veel aandacht voor stemontwikkeling en koorklank. Wij treden regelmatig op met een breed en veelzijdig repertoire, variërend van vroege tot hedendaagse muziek. Wij vinden het leuk om werken uit verschillende tijdvakken en van diverse muziekstijlen rond een bepaald thema bijeen te brengen. De repetities zijn op donderdagavond in de aula van de Rudolf Steinerschool in Rotterdam Prinsenland.

U kunt voor informatie terecht op onze website **www.alexanderkamerkoor.nl**.
Contact: Peter de Weerd 010-2021949. email: alexanderkamerkoor@hotmail.com
Jacqueline Sterenberg email: jhm.sterenborg@gmail.com

Dit concertprogramma wordt gezongen door:

S Astrid Malais, Caroline Pijpker, Tiny Prins, Josta Stoopman, Sandra Willemsen
A Carina Bouma, Ellen Bulder, Marian Dozy, Mirjam IJsseldijk,
Christine Ouweneel, Marella Veeger, Marjon Vink
T Petr Kazil, Jan Locht, Teun Praasterink, Jan Willem Sanders
B Guus Koelman, Jop de Koning, Frank Stoopman, Niels Stout, Peter de Weerd

Vertalingen, toelichting Ave Maria	Marc Bökkerink
Samenstelling 'Kinderrechtenverdrag'	Jacqueline Sterenberg
Poster	Astrid Malais
Samenstelling 'Kinderrechtenverdrag' PR, lay-out.	Pauline Bruné